

PTUJSKI LIST

*Knjižnica Lucejska
Ljubljana*

Politično gospodarski tednik.

Štev. 47

Ptuj, 18. decembra 1921

III. letnik

Božičnico

priredi

za ubogo ptujsko dečo Kolo Jugoslovanskih Sester
v nedeljo, dne 18. decembra ob 15. uri v Društvenem domu.
Prijatelji mladine, pridite, veselite se z njo!

Kolo Jugosl. Sester prosi vse prijatelje uboge
dece, da pošljejo prispevke za božičnico do
sobote.

Kraljev rojstni dan.

V soboto, 17. decembra praznuje naš
kralj Aleksander svoj rojstni dan. Tega dne
je leta 1889 ugledal na Cetinju luč sveta.

Prvič praznuje letos kot kralj svoj rojstni
dan. Od ujedinjenja sem smo se ga spominjali
na ta dan kot prestolonaslednika in regenta.
Po očetovi smrti 16. avgusta pa je mladi
kraljevič sam zasedel kraljevski prestol. V
najboljših svojih letih, preizkušen v vojnah
za osvoboditev svoje ožje in širje jugoslovanske
domovine je vzel kraljevo žezlo v svoje roke.

Po vsej širni Jugoslaviji se tega dne
spominjamo svojega vladarja. Njegova naloga
ni lahka. Država še občuti posledice svetovne
vojne, trpi še na nedostatkih, ki jih ima vsaka
nova tvorba. Mnogo razumnosti in previdnosti
je treba torej vladarju, da srečno premaga
velike težave. Vsi pravi prijatelji naše države
želimo svojemu vladarju kar največ sreče pri
njegovem delu. Naj častno in uspešno nadaljuje
od očeta začeto in do ujedinjenja dovedeno
delo! Naj tudi on kakor veliki oče, naš osvoboditelj
in ujedinitelj dočaka enako število let! Učaka pa
naj tudi, da bo koncem svojega življenja videl

Stari Poetovio.

Predaval dr. Vladimir Travner.

(Nadaljevanje in konec.)

Prvi ptujski škof, ki nam je znan, je bil
sv. Viktorin. Sv. Hieronim, ki je živel malo
pozneje (v 4. stoletju), nam poroča, da je bil
sv. Viktorin rodod Grk ter da je napisal v
latinskem jeziku več knjig zoper poganske
modroslovce in krivoverce, kakor tudi razla-
ge nekaterih knjig stare zaveze, evangelija
sv. Mateja in apokalipse. Umrl je mučeniške
smrti v Poetoviju ob začetku Dioklecijanovega
pregajanja dne 2. novembra 303. Ker je bil
pristaš nauka, da bo Kristus pred poslednjo
sodbo prišel zopet na zemljo in ustanovil
1000 letno posvetno državo, ga niso vsi škofje
priznali za svetnika. Njegov naslednik je bil
Arijan, ki je umrl okoli l. 343. Posebno
znamenit je bil Julijus Valens, ki je bil Ari-
janec in ki je bil ptujski domačin. Pri volitvah
(takrat je škofe volila cerkvena občina) je
zmagal nad katolikom Markom. Pripoveduje
se, da so mu do zmage pripomogli arijanski
Goti, ki so v tem času udrli v Panonijo.
Kmalu na to pa ga je „narod“, očitno ka-

svojo državo popolnoma utrjeno, močno in
srečo!

S tem bodo izpolnjene želje njegovega
očeta, ki so tudi sinove in naše želje.

Mojim volilcem in političnim prijateljem.

Po poldrugem letu svojega sodelovanja
v upravi države in po odstopu vlade gosp.
Pašića sem se odločil po sporazumu s svojimi
poslanskimi tovariši, da ne pridem v poštev
pri sestavi nove vlade. Po enakem sporazumu
je sprejeta kandidatura mojega prijatelja,
poslanca dr. Žerjava, da kot Slovenec v de-
mokraski stranki sprejme ministrsko mesto,
če se sestavi koalicijska vlada. Demokraski
klub ni mogel skleniti srečnejše kandidature.

Jaz se tem mirneje vračam k organiza-
torskemu delu stranke in k poslanskemu
delovanju, ker se mi je posrečilo v narodni
skupščini osigurati sprejetje invalidskih naredb,
ki postanejo zakon; dalje sprejetje velikega
zakona o zavarovanju delavcev za slučaj bolezni,
nezgode, starosti in onemoglosti, zakona o
starostnem zavarovanju privatnih nameščencev,
zakona o zaščiti delavcev z urejenjem delav-
nega časa, zakona o delavskih zbornicah,
delavskih zaupnikih, posredovanje za delo in
nadzornikih dela, zakona o draginji, zakona o
stanovanjih, zakona o zaščiti dece in mladeži,
zakona o statistiki, zakona o dobrovoljnih.

Pripravil sem tudi organizacije v celi
državi, ki so deloma že izvedle, kar je po teh
zakonih potrebno, deloma izvršitev priprav-
ljajo. Vse te naprave in vsi ti zakoni so do-
končani — čeprav čisto šele po mnogih bojih
— po sporazumu odgovornih zaupnikov naroda
v narodni skupščini.

Razen tega dela v resoru ministrstva
socialne politike zastopal sem interese celega
naroda in posebno tudi Slovencev v vseh

toliki, pregnal, nakar je odšel Julij Valens v
Italijo, kjer je umrl okoli l. 376. Njegov
naslednik je bil že imenovani Marcus, ki je umrl
okoli l. 381. Z njim preneha vrsta nam znanih
ptujskih škofov, ker se poznejši škofje pri
koncilijih, kakor v Gradežu (572—557) in v
Meranu (589—590) več ne imenujejo. Zdi se,
da se je škofija Poetovio prenesla pozneje v
Teden v Istriji.

Ob času preseljevanja narodov pa je
krščanstvo v Ptujju za več kot 200 let popol-
noma ugasnilo.

Da bi v tej dobi živeli v Poetoviju slično
kakor posebno v Karnuntumu tudi židje, ni
dokazano, izključeno pa to ni, posebno za
čas, ko je Julijan odpadnik pregnal žide v
Panonijo. Izraelski spomeniki, kakor posebno
plošča s hebrejskimi črkami na mestnem stolpu
segajo v rani srednji vek.

Slednjič si oglejmo ptujsko okolico se-
danjih časov. Mestni okraj, ki je mejil na
okraj Vavaria, Flavia Solva in Celea, je bil
mного večji kakor sedanji politični okraj.
Obsegal je celo Ptujsko polje od Pragerskega
do varaždinske okolice, Haloze, Slov. gorice
do Mure, kjer se je nahajala Zomilja pri
Cezanovcih še v mestnem okraju. Mogoče so
spadale pod mestni okraj tudi Varaždinske

velikih napravah zadnjih dveh let z nekim
uspehom. Mnogi niso bili zadovoljni z menoj,
a mnogi, tudi politični nasprotniki, so mi
priznali, da sem se trudil, biti stvaren v vsem
svojem delu.

Svest sem si, da nas čaka še ogromno
delo, dokler se naša družba ne uredi, da živi
zdravo življenje naroda, ki hrepeni po na-
predku. O teh nalogah želim govoriti s svojimi
volilci in političnimi prijatelji v najbližjih
dneh, ko se vrnem v ožjo domovino.

Beograd, 5. decembra 1921.

DR. V. KUKOVEC

minister soc. politike.

Gospodarstvo.

Sladkorna industrija v Hrvatski in Sloveniji.

Preizkušnja sladkorne pese na sladkor
potom državnega kmetijskega kemijskega za-
voda v Ljubljani je pokazala, da je imela
letošnja v brežiškem okraju zrasla pesa in
sicer v težki zemlji 17:30, v peščeni 19:10,
v videmski občini 19:54, v krški občini 16:10,
v novomeški okolici 17:85 do 18:23 odstotkov
sladkorja. Sladkorna pesa je imela letos pri-
bližno 1—1½% več sladkorja, kakor ga je
imela lani.

Ti prvi poskusi s sladkorno peso doka-
zujejo, da je zemlja in klima dolenjskih poljan
zlasti Posavja kakor vstvarjena za sladkorno
peso.

Ker pri današnjih razmerah na Sloven-
skem samem ni mogoče dobiti dosti zemlje
za kulturo sladkorne pese, ko posebno kmetje
pri sedanji draginji poljskih pridelkov ne bodo
radi začeli z neznano jim kulturo sladkorne
pese, je mogoče ustanoviti sladkorno tovarno
le v zvezi s Hrvati tako, da bi za skupno

Toplice, kjer je mestna občina Poetovio leta
161—198 postavila vodnim vilam svetišče.
Najvažnejše kraje smo imenovali že pri opisu
cest. Seveda so bile obljudene tudi Haloze
t. j. colles (griči) in Slovenske gorice, ki pa
niso imele posebnega imena. Do preseljevanja
narodov je bil okraj obljuden vsaj tako, kakor
ob času prvega rimskega štetja l. 754.

V začetku rimskega gospodstva je veljala
dežela za malo rodovitno z neugodnim pod-
nebjem, posebno vsled obširnih gozdov in
močvirij. Cassius Dio, ki je bil okoli 200
cesarski namestnik v Panoniji, opisuje življenje
v temnih barvah: olja ni, vino je najslabše
vrste, ječmenovo pivo je pijača za reveže.
Ni torej čuda, da so ti prebivalci, ki nimajo
prav ničesar, tako izvrstni vojaki. Okoli l. 350
pa je veljala Panonija že za bogato deželo,
posebno na živini in žitu, ki sta se izvažala
posebno v Italijo. Slov. gorice in Haloze so
bile že od nekdaj obrasle z vinsko trto. Cesar
Probus torej ni bil, kakor je to mnenje splošno
razširjeno, začetnik vinarstva v naših krajih,
temveč je le nadomestil slabo trsje z bolj-
šim.

Kmetje so bili svobodni ter so živeli
skupno v vaseh (vici, castella), ki so imele
omejeno avtonomijo, ali pa posamezno na
svojih posestvih. Mnogo posestev, posebno pa

sladkorno tovarno pridelovali peso razen onega dela naših kmetovalcev, ki so za napredek našega gospodarstva, tudi naprednejši del hrvatskih kmetov in veleposestniki.

Izvedba agrarne reforme dela tudi na Hrvatskem preglavice. Ker se je pri prejšnjem racionelnem obdelovanju zemlje pridelalo najmanj 4—5 krat toliko žita, kakor se ga pridelala pri sedanjem obdelovanju, bi se dal doseči kompromis med nameravanim podjetjem in zakupniki agrarne reforme na ta način, da bi dobivali oni zakupniki agrarne reforme, ki zemlje sami ne morejo obdelovati, odškodnino za to, da odstopijo zemljo v korist sladkorne industrije, in sicer toliko žita, kolikor bi ga na odstopljenem zemljišču sami pridelali proti plačilu ene četrtine ali petine kurzne vrednosti dotičnega žita, ali pa tako, da se prepusti vsaj upravi nameravane sladkorne tovarne pravica prostega dogovora z zakupniki agrarne reforme glede odškodnine za to, da prepuste zemljo v korist nameravani sladkorni tovarni.

Dne 17. dec. 1921 dop. ob 11. uri se bo vršila v dvorani gospodarskega društva za Hrvatsko in Slavonijo v Zagrebu anketa interesentov iz Hrvatske in Slovenije glede ustanovitve skupne sladkorne tovarne za Hrvatsko in Slovenijo, katere ankete se udeležita tudi obe pokrajinski oblasti po svojih odposlancih.

Uporaba natrijevega bisulfata za ohranitev sodov in vina. Natrijev bisulfat je brezbarvna sol, ki se raztopi v vodi. V obliki zrnatih kristalov se dobi v vsaki drogeriji. Uporablja se namesto žveplanja sodov. Žveplanje z natrijevim bisulfatom se izvrši na ta-le način: Sod se najprej opere in voda se ocedi. Nato se vzame na vsak hektoliter sodove vsebine 10 gramov (1 deko) bisulfata. (Pri velikih sodih se vzame manj.) Na 100 hektolitrov 250 gramov. Odmerjena množina se raztopi v vodi. Raztopina se vlije v sod, ki se takoj zamaši. Iz raztopine se tvori v sodu žvepleni dvokis, ki konservira sod prav tako kakor žveplo. Če se čez mesec dni sod otvori in nima nobenega duha po žveplu, se vlije v sod še nekaj raztopljenega bisulfata. Če se hoče sod rabiti, se izlije raztopina iz soda in sod se izplakne z vodo. Tudi vino se more žveplati z natrijevim bisulfatom. Na hektoliter vina se vzame 1 do 2 grama, nikdar pa ne čez pet gramov bisulfata, ter se ga vsiplje v vino in pomeša. Razvije se žvepleni dvokis, ki konservira vino. Vinom, ki imajo duh po gnilih jajcih, vzame sol ves duh.

Čitajte in razširjajte „Ptujski list.“

v Halozah in na Pohorju so bila last mesta in meščanov. Obdelovali so ta posestva sužnji. Semkaj so hodili tudi meščani na letovišča, kakor je bilo to pri Rimljanih splošno priljubljeno. Kar se tiče življenja, nam cene sicer niso znane, vsekakor pa je bilo življenje vsaj do Dioklecijana zelo ceno. To blagostanje je propadlo ob času preseljevanja narodov. Sv. Hieronim toži okoli l. 378. da so postale naše pokrajine bivališče divjih živali.

Državljsanske pravice je dobilo kmečko prebivalstvo še le okoli l. 212, ko je cesar Karakala podelil vsem prebivalcem rimske države državljanske pravice, tako da so od tega časa prebivali v državi samo državljani, sužnji in maloštevilni Nerimljani, kakor n. pr. Perzijci itd.

Romanizaciji in krščanstvu se je kmečko prebivalstvo upirale dalje kakor meščanstvo. Ker pa meščani posebno pa uradniki večinoma niso bili večji domače ilirsko-keltske govornice, se je moral seveda kmet, ki je imel opraviti z meščani in uradniki, na trgu in v uradih vsaj za silo priučiti latinščini. Tudi so pospešili romanizacijo kmečki sinovi, ki so stopali v vojaško službo. Marsikak tukajšnji kmetski fant je v vojaški službi prehodil vso

Dopisi.

Odbor Jugoslovenske Matice v Ptuj se zahvaljuje vsem, ki so sodelovali pri slavnostnem večeru 1. dec. t. l. Zahvaljuje se pred vsem Dramatičnemu društvu, zlasti g. Haladeji, ki je v kratko odmerjenem času naslikal lepo ozadje, ki se je rabilo pri živi sliki in g. Kauklerjevi, ki je vodila alegorično sliko. Zahvaljuje se za sodelovanje Kolu Jugoslovanskih sester in Ženski podružnici Ciril-Metodove družbe, ptujskemu pevskeemu društvu in pevskeemu društvu „Zarja.“ Razen tega se zahvaljuje odbor vsem, ki so darovali denar ali druge prispevke za ta večer („Vinarija“, Dostal, Zupančič, Stern, Posojilnica in hranilnica, kavarnar Pihler, nadučitelj Klemenčič, ga. Mlakar iz Vičave, ga. nadupr. Sorman, ga. Alojzij Brenčič, ga. dr. Horvatova, Fr. Cuček, dr. Jurtela). Od čistega dobička se je nakazalo 2500 K Kolu Jugoslov. sester kot prispevek k božičnici za ptujsko ubogo deco.

Za Jugoslovansko Matico je nabral gosp. Ivan Križaj v Juršineh o priliki veselice v gostilni Miklja v Dragoviču pri Sv. Lovrencu v Slov. gor. 69 din. in 50 par, za kar izreka gospodu Križaju podružnica Jug. Matice v Ptuj najsrčnejšo zahvalo ter si želi mnogo posnemovalcev.

Darila Sokolu Ptuj. Gosp. Jurij Pihler 100 K, pisarna dr. Senčar in dr. Šalamun 1250 K, pisarna dr. Senčar in dr. Šalamun 700 K. — Za Sokolski dom Ptuj: G. Joško Bregant, hranilno knjižico z vlogo 340 K, gospa komisar Forčesin-ova na odhodnici g. majorja Kovačić-a i. dr. 620 K, g. Sovre Ant. darilo 40 K. Za zletni fond Sokola Ptuj: g. Lenart Fran v veseli družbi trgovcev nabral 470 K, Vlasta Tancig v veseli družbi nabrala 220 K. Prosimo posnemovalcev.

Mestna glasbena šola v Ptuj priredi v soboto, dne 17. decembra ob 17. (5.) uri v godbeni dvorani (Hrvatski trg št. 3) javno produkcijo gojencev in vabi vse šoli naklonjeno občinstvo za mnogobrojni obisk. Prostovoljni prispevki se hvaležno sprejemajo. Vodstvo glasbene šole.

O vstopnicah za gledališče. Vsak obiskovalec mora imeti vstopnico za svoj prostor ali sedež. V ložah smejo biti samo po 4 osebe, peti sedež se mora posebej plačati. *Dramatično društvo* bi rado dovolilo razne tezadevne ugodnosti, bi tiste, ki so plačali stojišče, rado pustilo na neprodane sedeže, zlasti če je stojišče prenapolnjeno. Toda po strogih davčnih predpisih to ni dovoljeno in dramatično društvo je že moralo plačati občutno kazen zaradi svoje kulantnosti proti obiskovalcem.

Stenografski kurz se ukine. Udeleženci dobe svoje zneske pri gimn. slugu g. Krapšu.

rimsko državo ter se boril v vseh 3 tedaj znanih delih sveta. Ko pa je prišel slednjič domov, se je sramoval svojega pokolenja ter se čutil že povsem Rimljana. Kljub temu pa so se stara ilirska-keltska imena ohranila še skoro do 4. stoletja. Okoli l. 300 pa je bil že ves okraj popolnoma porimljanjen. Mnenje D. Žumkoviča, da nas spominjajo na to davno dobo še latinska imena, ki so se v tukajšnjem okraju ohranila, kakor n. pr. Jus, Spes, Flakus in dr. ni pravilno, ker so ta imena nastala očitno še le v času humanizma; verjetno pa je, da se v žilah marsikaterega izmed nas pretaka še ilirsko-keltska in rimska kri.

Po tisočletnem obstanku je slednjič podlegla viharjem preseljevanja narodov rimska država. Ta je sedaj največja in najpopolnejša tvorba človeškega duha in človeške sile, ker je obsegala ter stoletja hranila malodane ne ves tedanji kulturni svet država, o kateri je okoli l. 150 po Kr. zapisal Grk Aristides pomembne besede: „Rim mora večno vladati: to je želja sveta, kjerkoli bivajo ljudje. Kajti odkar vlada Rim, sta prenehala prepir in ljubosumnost narodov. Kako krasna sta red in zakonitost! Ves svet je sedaj sličen obdelanemu vrtu.“ Iz razvalin te države se je

Kino. V nedeljo, dne 18. decembra se predvaja ob pol 3. uri za mladino, ob 5. in 8. uri v mestnem kinu krasna francoska veseloigra „Mala kavarna.“ Vsebina: Marquis de Caspion je oddal pred odhodom na težavno gorsko turo svojega posinovljenca Alberta Lorillana v nadzorstvo oskrbniku, dolgočasnemu Bigredonu. Pri njem mladi Albert ni mogel vstrajati in se je podal brez denarja v svet. Bil je v raznih službah, toda nikjer mu ni prijalo. Slednjič je sprejel službo edinega natakarja v „Mali kavarni“ gospoda Philiberta. V ti službi se je držal nenavadno dolgo. Od časa do časa je poročal oskrbniku Bigredonu, kako se mu godi. — Marquis de Caspion se je v gorovju smrtno ponesrečil. V svoji oporoki je zapustil Albertu milijonsko premoženje. O tem zve pravočasno oskrbnik Bigredon. Požuri se k Philibertu in mu nasvetuje, naj predlaga Albertu, kateri o oporoki še ničesar ne ve, da podpiše pogodbo, s katero se zaveže, da ostane pri nenavadno visoki plači 20 let natakar na dosedanjem mestu. V slučaju, da pogodbo ne izpolni, plača konvencionalno globo 500.000 frankov. Za dober svet zahteva Bigredon tretjino tega zneska, kajti prepričan je, da bo Albert, ko zve o dedščini, raje plačal visoko globo kakor ostal v službi. Albert podpiše pogodbo. Kmalu zve, da je obogatel. Službe ne more zapustiti, kajti tako visoke globe noče plačati. Gospodarja poskuša s nesprenostjo prisiliti, da bi mu odpovedal službo. Od 8. ure zjutraj do polnoči je zaposlen v „Mali kavarni“, v ostalem času pa zapravlja dedščino v prvovrstnih zabavališčih. To dvojno življenje mu napravlja obilo preglavic, večkrat sreča v noči osebe, katere ga poznajo kot natakarja. Nekoč bi kmalu prišlo do dvoboja, vendar se je zadeva brez prelivanja krvi končala. Slabe volje razžali pri neki priliki Jvouno, hčerko kavarnarja Philiberta. Ta nikakor ne more doseči, da bi bil Albert odpuščen, oče noče plačati globe. V nevednosti predbaciva Albertu, da je stavil očetu tako težke pogoje, Albert se razsrdi strga pogodbo in je — prost. Toda pri odločnu zazna, kako mu je žal za tem, kar ga spominja na najlepše čase življenja, kako mu je žal, da mora zapustiti „Malo kavarno“, njene skodelice, svoj natarski trak in Jvouno, katera tudi pri slovesu naenkrat spozna, da ga ljubi. Mlada se objameta, kar je pač najlepši konec veseloigre. Vloga natakarja Alberta igra neprekosljivi Maks Linder, kateri v ti igri prikazuje novo stran svojega izbornega talenta. V drugih igrah je bil Linder igralec, avtor in režiser ob enem. V „Mali kavarni“ se je pa posvetil le vlogi natakarja. Režijo je prepustil slavnemu Raimondu Bernhardt sinu poznanega dramatika Tristan Bernhardta, kateri je to igro spisal „Mala kavarna“ se je predvajala 400 krat na odru pariškega gledališča „Palais Royal.“ Gotovo bo tudi v

na temelju rimsko-grške kulture razvilo novo življenje. Poznejši rodovi niso ustvarili ničesar novega več, temveč so dopolnjevali in izpopolnjevali samo to, kar sta ustvarila ogromni rimski duh in grška izobrazba, polna lepote in poezije. V mnogih ozirih tudi poznejši rodovi niso prekosili stare kulture. Večjega kakor rimsko pravo in krasnejšega kakor dela grških umetnikov ne more ustvariti več človeški duh. Tako živi duh antike vedno neupognjen in nepremagan naprej in bo živel, dokler bo bival na tem planetu človeški rod.

Če se smejo primerjati male stvari z velikimi, velja isto o Poetoviju, ki je delil okroglo 500 let svojo usodo z Rimom ter doživel z njim dneve sijaja in sreče pa tudi propadanja in umiranja. Z rimsko državo se je zrušil tudi stari Poetovio. Iz njegovih razvalin in ostankov pa je kmalu vzkliko zopet novo življenje, naš sedanji Ptuj. Tudi tukaj so poznejši rodovi samo branili in množili dedščino, ki so jo sprejeli od Rima.

Za to pa se še vedno z živim zanimanjem in vročo ljubeznijo obračamo nazaj v to davno, davno dobo zgodovine našega mesta.